

۳۸۷۸۵/۱۱۲۱۳۲
۱۳۸۷ - مهر ۶

جمهوری اسلامی ایران
رفیق جمهور

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت رفاه و تأمین اجتماعی	
شماره ثبت:	۸۷/۱۱/۱۲۲۲۱
تاریخ ثبت:	صبح
اقدام کننده:	۸۷/۷/۶ عصر

جناب آقای دکتر لاریجانی

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

لایحه "تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت" که بنا به پیشنهاد وزارت رفاه و تأمین اجتماعی در جلسه مورخ ۱۳۸۷/۶/۱۳ هیئت وزیران به تصویب رسیده است، برای طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می شود.

محمود احمدی نژاد

رئیس جمهور

رونوشت: دفتر رئیس جمهور، دفتر معاون اول رئیس جمهور، معاونت حقوقی و امور مجلس رئیس جمهور، شورای نگهبان، معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، وزارت رفاه و تأمین اجتماعی، بنیاد شهید و امور ایثارگران، سازمان تربیت بدنی، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت.

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

بسمه تعالی

مقدمه توجیهی:

نظر به اینکه کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت به عنوان نخستین معاهده حقوق بشری در قرن بیست و یکم، در دسامبر سال ۲۰۰۶ میلادی از سوی مجمع عمومی سازمان ملل متحد تصویب گردیده است و تاکنون نیز هشتاد کشور به آن ملحق شده اند که براساس آن، کشورها متعهد می شوند حقوق افراد مذکور را تضمین و قوانین و رویه های تبعیض آمیز مربوط را ملغی اعلام کنند و با توجه به اینکه افراد دارای معلولیت، صرف نظر از علت، ماهیت و شدت معلولیت، دارای حقوق مشابه با سایر شهروندان هم سن و سال خود می باشند که شامل حق بهره مندی در شرایط یکسان از زندگی عادی در حد امکان می باشد، بنابراین ضرورت پیوستن به کنوانسیون مذکور، با توجه به پیشینه انسانی، اخلاقی، ملی و مذهبی کشورمان، بیش از پیش احساس می شود تا ضمن خنثی نمودن تبلیغات سوء بیگانگان که پیوسته در رسانه های خود به نقض حقوق بشر در ایران مبادرت می نمایند، در راستای تنویر افکار جهانیان، گامهای مثبت و مؤثری برداشته شود، لذا لایحه زیر جهت طی مراحل قانونی تقدیم می شود:

"لایحه تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت"

ماده واحده - کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مورخ ۱۳۸۵/۹/۲۲ برابر با ۱۳ دسامبر ۲۰۰۶ مشتمل بر پنجاه ماده به شرح پیوست تصویب می گردد و به دولت جمهوری اسلامی ایران اجازه تودیع اسناد تصویب آن با رعایت تبصره های زیر داده می شود:

تبصره ۱- وزارت رفاه و تأمین اجتماعی (سازمان بهزیستی کشور) و بنیاد شهید و امور ایثارگران به عنوان مراجع ملی موضوع ماده (۳۳) کنوانسیون تعیین می گردند تا با هماهنگی یکدیگر نسبت به اجرای مفاد کنوانسیون اقدام نمایند.

تبصره ۲- با توجه به ماده (۴۶) کنوانسیون، جمهوری اسلامی ایران خود را ملتزم به رعایت آن دسته از مفاد کنوانسیون که مغایر با موازین حقوقی جاری خود باشد، نمی داند.

رئیس جمهور

وزیر رفاه و تأمین اجتماعی

کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت

مقدمه

دولتهای عضو این کنوانسیون،

(الف) با یادآوری اصول اعلام شده در منشور سازمان ملل متحد که منزلت و ارزش ذاتی و حقوق برابر و لاینفک همه اعضای خانواده بشری را به عنوان بنیان آزادی، عدالت و صلح در جهان به رسمیت می‌شناسد؛
(ب) با شناسایی این که سازمان ملل متحد در اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق‌های بین‌المللی حقوق بشر اعلام و موافقت نموده است که همگان بدون هر گونه تمایزی، از تمامی حقوق و آزادیهای مندرج در اسناد مذکور، برخوردار می‌باشند؛

(پ) با تاکید مجدد بر جهان شمولی، عدم انفکاک، وابستگی متقابل و ارتباط بین تمامی حقوق بشر و آزادیهای بنیادین و نیاز افراد دارای معلولیت به تضمین بهره‌مندی کامل و بدون تبعیض آنها؛

(ت) با یادآوری میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، کنوانسیون بین‌المللی حذف تمامی اشکال تبعیض نژادی، کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض نسبت به زنان، کنوانسیون منع شکنجه و سایر مجازاتها یا رفتارهای تحقیرآمیز غیرانسانی و ظالمانه، کنوانسیون حقوق کودک و کنوانسیون بین‌المللی حمایت از حقوق تمامی کارگران مهاجر و اعضای خانواده‌های آنان؛

(ث) با اذعان به این که معلولیت مفهومی تحول پذیر است و این که معلولیت منتج از تعامل افراد دارای نقص و موانع محیطی است که مشارکت کامل و موثر آنان در حالت برابر با سایرین در جامعه را مانع می‌گردد؛

(ج) با اذعان به اهمیت اصول و خط مشی‌های مندرج در برنامه جهانی اقدام در مورد افراد معلول و در قواعد استاندارد در خصوص یکسان سازی فرصتها برای افراد دارای معلولیت در تاثیر گذاری بر ارتقاء، تنظیم و ارزیابی سیاستها، طرحها، برنامه‌ها و اقدامات در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی به منظور آنکه فرصتها برای افراد دارای معلولیت بیشتر یکسان گردد؛

(چ) با تاکید بر اهمیت جریان سازی موضوع معلولیت به عنوان جزء جدایی ناپذیر راهبردهای مرتبط با توسعه پایدار؛

(ح) با اذعان به این که تبعیض علیه هر فرد بر مبنای معلولیت تخطی از منزلت و ارزش ذاتی هر فرد انسانی است؛

(خ) با اذعان بیشتر بر تنوع بین افراد دارای معلولیت؛

(د) با اذعان به نیاز به ارتقاء و حمایت از حقوق بشر تمامی افراد دارای معلولیت از جمله آنهایی که نیازمند حمایت شدیدتری می‌باشند؛

(ذ) با نگرانی از این که علی رغم وجود این گونه اسناد و تعهدات، افراد دارای معلولیت کماکان با موانعی در مشارکت به عنوان عضو برابر جامعه و همچنین نقض حقوق بشری آنان در تمامی نقاط جهان مواجه می‌باشند؛

(ر) با اذعان بر اهمیت همکاریهای بین‌المللی برای بهبود شرایط زندگی افراد دارای معلولیت در تمامی کشورها بویژه در کشورهای در حال توسعه؛

(ز) با اذعان به مشارکتهای ارزشمند بالفعل و بالقوه افراد دارای معلولیت در مورد رفاه کلی و تنوع جوامعشان و اینکه ارتقاء بهره‌مندی کامل افراد دارای معلولیت در مورد حقوق بشر و آزادیهای بنیادین و مشارکت کامل افراد دارای معلولیت منتج به گسترش حس تعلق و پیشرفتهای مهم در توسعه اقتصادی، اجتماعی و انسانی جامعه و فقر زدایی می‌گردد؛

(ژ) با اذعان به این که برای افراد دارای معلولیت، استقلال فردی و عدم وابستگی از جمله آزادی انتخاب، مهم می‌باشد؛

(س) با در نظر گرفتن این که افراد دارای معلولیت باید این فرصت را داشته باشند که فعالانه در روند تصمیم گیریها در مورد سیاستها و برنامه‌ها از جمله مواردی که مستقیماً به آنها مربوط می‌شوند، دخالت نمایند؛

(ش) با ابراز نگرانی از وضعیت دشواری که افراد دارای معلولیت که با چند نوع یا اشکال تشدید یافته تبعیض بواسطه نژاد، رنگ، جنسیت، زبان، مذهب، عقاید سیاسی یا دیگر عقاید، منشاء ملی، قومی، بومی یا اجتماعی، دارایی، تولد، سن یا سایر خصوصیات مواجه می‌گردند؛

(ص) با اذعان به این که زنان و دختران دارای معلولیت غالباً در معرض خطر بیشتری هم در درون و هم در بیرون خانه می‌باشند و مورد خشونت، آسیب، یا سو استفاده، غفلت، یا برخوردهای ناآگاهانه، سو رفتار و یا استثمار واقع می‌گردند؛

(ض) با اذعان به این که کودکان دارای معلولیت باید از بهره‌مندی کامل از حقوق بشر و آزادیهای بنیادین بر مبنای برابر با سایر کودکان برخوردار گردند، با یادآوری تمهیدات دولتهای عضو در مورد کنوانسیون حقوق کودک؛

(ط) با تاکید بر گنجاندن دیدگاههای جنسیتی در تمامی تلاشها در جهت ارتقاء بهره‌مندی کامل از حقوق بشر و آزادیهای بنیادین توسط افراد دارای معلولیت؛

(ظ) با تاکید بر این حقیقت که اکثر افراد دارای معلولیت در شرایط فقر زندگی می‌نمایند و در این ارتباط، تصدیق نیاز اساسی برای بررسی پیامد منفی فقر بر افراد دارای معلولیت؛

(ع) با در نظر داشتن این که شرایط صلح و امنیت بر مبنای احترام کامل برای اهداف و اصول مندرج در منشور ملل متحد و رعایت اسناد حقوق بشری حاکم جهت حمایت کامل از افراد دارای معلولیت بویژه در منازعات مسلحانه و اشغال بیگانگان ضروری می‌باشد؛

(غ) با اذعان به اهمیت دسترسی به محیط فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و فیزیکی و بهداشت و آموزش و اطلاعات و ارتباطات در جهت توانمند ساختن افراد دارای معلولیت در بهره‌مندی کامل از تمامی حقوق بشر و آزادیهای بنیادین؛

(ف) با وقوف به این که فرد نسبت به سایر افراد و جامعه‌ای که به آن تعلق دارد، دارای وظایفی می‌باشد و در جهت ارتقاء و رعایت حقوق به رسمیت شناخته شده در منشور حقوق بشر مسئول است تلاش نماید؛

(ق) با اعتقاد به این که خانواده واحد بنیادین و طبیعی در جامعه می‌باشد و محق است که از حمایت جامعه و دولت برخوردار باشد و این که به منظور آن که خانواده‌ها در جهت مشارکت برای بهره‌مندی کامل و یکسان از حقوق افراد دارای معلولیت توانمند گردند، باید افراد دارای معلولیت و اعضای خانواده آنها از حمایتها و مساعدتهای لازم برخوردار گردند؛

(ک) با اعتقاد به این که کنوانسیون بین‌المللی، کامل و جامع در جهت ارتقاء و حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت، سهم عمده‌ای در جبران کمبودهای شگرف اجتماعی افراد دارای معلولیت و ارتقاء مشارکت آنها در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و مدنی با فرصتهای برابر در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته ایفاء می‌نماید؛

به‌شرح زیر توافق نموده اند:

ماده ۱
هدف

هدف این کنوانسیون، ارتقاء، حمایت و تضمین بهره‌مندی برابر و کامل افراد دارای معلولیت از کلیه حقوق بشر و آزادیهای بنیادین و ارتقاء احترام نسبت به منزلت ذاتی آنها می‌باشد.
افراد دارای معلولیت شامل کسانی می‌شوند که دارای نواقص طویل‌المدت فیزیکی، ذهنی، فکری یا حسی می‌باشند که در تعامل با موانع گوناگون امکان دارد مشارکت کامل و موثر آنان در شرایط برابر با دیگران در جامعه متوقف گردد.

ماده ۲

تعاریف

از نظر این کنوانسیون:

«ارتباطات» شامل زبان، نمایش متن، خط بریل، ارتباطات حسی، چاپ درشت، روشهای چند رسانه‌ای قابل دسترس و همچنین روشها و اشکال ارتباطاتی کتبی، شفاهی، زبان ساده، انسان خوان و روشهای تقویت کننده و جایگزین، از جمله فناوری اطلاعات و ارتباطات قابل دسترس می‌گردد.

«زبان» شامل زبانهای گفتاری و ایما و اشاره و سایر اشکال زبانهای غیر کلامی می‌گردد.

«تبعیض بر مبنای معلولیت» به معنای هرگونه تمایز، استثناء یا محدودیت بر مبنای معلولیت است که هدف یا تاثیر آن ناتوانی و یا نفی شناسایی، بهره‌مندی یا اعمال کلیه حقوق بشر و آزادیهای بنیادین بر مبنای برابر با دیگران در زمینه‌های مدنی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی یا هر زمینه دیگری می‌باشد. این اصطلاح در برگیرنده تمامی اشکال تبعیض از جمله نفی همسان سازی متعارف نیز می‌گردد.

«همسان سازی متعارف» به معنای اصلاحات و تغییرات مقتضی و ضروری است که فشار بی مورد و نامتناسبی را در جایی که در مورد خاصی نیاز می‌باشد، تحمیل ننماید تا بهره‌مندی یا اعمال کلیه حقوق بشر و آزادیهای بنیادین توسط افراد دارای معلولیت در شرایط برابر با سایرین را تضمین نماید.

«طراحی جهانی» به معنای طراحی تولیدات، محیطها، برنامه‌ها و خدماتی است که تا سرحد امکان، جهت تمامی افراد، بدون نیاز به تطبیق یا طراحی ویژه قابل استفاده باشد. «طراحی جهانی» نباید مانعی را برای وسایل امدادی برای گروه‌های خاصی از افراد دارای معلولیت، در صورت نیاز به آنها، ایجاد نماید.

ماده ۳

اصول کلی

اصول این کنوانسیون عبارتند از:

(الف) احترام به منزلت ذاتی، خود مختاری فردی از جمله آزادی انتخاب و استقلال افراد؛

(ب) عدم تبعیض؛

(پ) مشارکت کامل و موثر و ورود در جامعه؛

(ت) احترام به تفاوتها و پذیرش افراد دارای معلولیت به عنوان بخشی از تنوع انسانی و بشریت؛

(ث) برابری فرصتها؛

(ج) دسترسی؛

(چ) برابری بین زن و مرد؛

(ح) احترام به ظرفیتهای قابل تحول کودکان دارای معلولیت و احترام به حقوق کودکان دارای معلولیت در جهت حفظ هویت خویش.

ماده ۴

تعهدات کلی

۱- دولتهای عضو متعهد می‌گردند تحقق کلیه حقوق بشر و آزادیهای بنیادین برای تمامی افراد دارای معلولیت را بدون

هر گونه تبعیض بر مبنای معلولیت تضمین و ارتقاء دهند. بدین منظور، دولتهای عضو متعهد می‌گردند:

(الف) تمامی تدابیر قانونی، اداری و سایر تدابیر را در جهت اجرای حقوق به رسمیت شناخته شده در این کنوانسیون

اتخاذ نمایند؛

(ب) تمامی تدابیر مقتضی از جمله قانونگذاری، به منظور تغییر یا الغای قوانین موجود، مقررات، آداب و رسوم و اعمالی که موجب ایجاد تبعیض علیه افراد دارای معلولیت می‌شود را اتخاذ نمایند؛

(پ) حمایت و ارتقاء حقوق بشری افراد دارای معلولیت را در تمامی سیاستها و برنامه‌ها مد نظر قرار دهند؛

(ت) از اعمال هر گونه اقدام یا روشی که مغایر با این کنوانسیون می‌باشد، خودداری کنند و تضمین نمایند که مقامات و نهادهای دولتی مطابق این کنوانسیون عمل می‌کنند؛

(ث) تمامی تدابیر لازم جهت حذف تبعیض بر مبنای معلولیت توسط هر فرد، سازمان یا تشکیلات شخصی را به کار گیرند؛

(ج) پژوهش و توسعه کالاها، خدمات، تجهیزات و تاسیسات منطبق با طراحی جهانی را به گونه‌ای که در ماده (۲) این کنوانسیون تعریف شده است، انجام دهند یا ارتقاء بخشند، به نوعی که نیازمند کمترین سازگاری و هزینه در تامین نیازهای ویژه افراد دارای معلولیت باشد، دسترسی و بهره‌مندی از آنها را ارتقاء بخشیده و طراحی جهانی را در توسعه استانداردها و دستورالعمل‌ها ارتقاء بخشند؛

(چ) پژوهش و توسعه را انجام داده یا ارتقاء بخشیده و دسترسی و استفاده از فناوریهای جدید از جمله فناوری اطلاعات و ارتباطات، کمکهای ترددی، وسایل و فناوریهای امدادی جهت افراد دارای معلولیت با لحاظ اولویت به فناوریهای با هزینه مناسب را ارتقاء بخشند؛

(ح) اطلاعات قابل دسترس در مورد کمکهای ترددی، وسایل و فناوریهای امدادی از جمله فناوریهای نوین و نیز سایر اشکال امدادی، خدمات و امکانات حمایتی را جهت افراد دارای معلولیت، تامین نمایند.

(خ) آموزش کارکنان و متخصصانی که با افراد دارای معلولیت در زمینه حقوق به رسمیت شناخته شده در این کنوانسیون در تعامل می‌باشند را به منظور ارائه خدمات و کمکهای تضمین شده توسط حقوق مذکور، ارتقاء بخشند.

۲- هر یک از دولتهای عضو در مورد حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متعهد می‌گردد در صورت لزوم تدابیری را با استفاده از حداکثر منابع موجود در چارچوب همکاریهای بین‌المللی، با نیت نایل تدریجی به تحقق کامل حقوق مذکور بدون خدشه وارد کردن به تعهدات مندرج در این کنوانسیون که بلافاصله طبق حقوق بین‌الملل قابل اجراء می‌باشند اتخاذ نمایند.

۳- دولتهای عضو در توسعه و اجرای سیاستها و قوانین و سایر روندهای تصمیم‌گیری راجع به موضوعات مربوط به افراد دارای معلولیت به منظور اجرای این کنوانسیون، از نزدیک با افراد دارای معلولیت از جمله کودکان دارای معلولیت از طریق سازمانهایی که نمایندگی آنها را برعهده دارند مشورت نموده و آنها را به طور فعال بکار خواهند گرفت.

۴- هیچ چیز در این کنوانسیون بر مقرراتی که موجب تحقق مناسبتر حقوق افرادی که دارای معلولیت هستند و ممکن است در قانون دولت عضو یا حقوق بین‌الملل لازم‌الاجرا در آن کشور وجود داشته باشد، تاثیری نخواهد داشت. هیچ گونه محدودیت یا فسخی در مورد حقوق بشر و آزادیهای بنیادینی که توسط دولت عضو به رسمیت شناخته شده یا در آن دولت وجود دارد نسبت به این کنوانسیون، به موجب قانون، کنوانسیونها، مقررات یا رسوم به بهانه این که این کنوانسیون آن دسته از حقوق یا آزادیها را به رسمیت نمی‌شناسد یا آنها را با درجه اهمیت کمتری به رسمیت می‌شناسد، اعمال نمی‌گردد.

۵- مفاد این کنوانسیون به تمامی مناطق دولتهای فدرال بدون هیچ گونه محدودیت یا استثنایی گسترش می‌یابد.

ماده ۵

برابری و عدم تبعیض

- ۱- دولتهای عضو تصدیق می‌نمایند که تمامی افراد در برابر قانون مساوی هستند و بدون هیچگونه تبعیضی از حمایت برابر و منافع برابر قانونی برخوردار می‌باشند.
- ۲- دولتهای عضو تمامی تبعیض‌ها بر مبنای معلولیت را ممنوع نموده و جهت افراد دارای معلولیت برابری و حمایت حقوقی موثر نسبت به تبعیض در تمامی زمینه‌ها را تضمین می‌نمایند.
- ۳- دولتهای عضو به منظور ارتقاء برابری و رفع تبعیض، تمامی اقدامات مناسب را جهت تضمین تامین همسان سازی متعارف اتخاذ خواهند نمود.
- ۴- تدابیر ویژه‌ای که برای تسریع یا دستیابی به برابری عملی افراد دارای معلولیت ضروری است، بر اساس این کنوانسیون تبعیض تلقی نمی‌گردد.

ماده ۶

زنان دارای معلولیت

- ۱- دولتهای عضو اذعان می‌دارند که زنان و دختران دارای معلولیت دچار تبعیضات چندگانه می‌باشند و در این ارتباط تدابیری را جهت تضمین بهره‌مندی برابر و کامل آنها در مورد تمامی حقوق بشر و آزادیهای بنیادین اتخاذ خواهند نمود.
- ۲- دولتهای عضو تمامی تدابیر مناسب را جهت تضمین توسعه کامل، پیشرفت و توانمند سازی زنان به منظور تضمین بهره‌مندی و اعمال حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین مندرج در این کنوانسیون از سوی آنها، خواهند نمود.

ماده ۷

کودکان دارای معلولیت

- ۱- دولتهای عضو تمامی تدابیر لازم جهت تضمین این که کودکان دارای معلولیت از تمامی حقوق بشر و آزادی‌های بنیادین بر مبنای برابر با سایر کودکان بهره‌مند می‌باشند را اتخاذ خواهند نمود.
- ۲- در تمامی اقدامات مربوط به کودکان دارای معلولیت، عالی‌ترین منافع کودک در اولویت نخست خواهد بود.
- ۳- دولتهای عضو تضمین خواهند نمود که کودکان دارای معلولیت از حق بیان آزادانه نظرات خود در تمامی امور تاثیرگذار بر آنها برخوردار می‌باشند، نظرات آنها بر اساس سن و بلوغ و بر مبنای برابر با سایر کودکان از سنجش مناسب برخوردار می‌گردد و در تحقق حقوق آنها کمکهای متناسب با سن و ناتوانی ارائه می‌گردد.

ماده ۸

آگاه سازی

- ۱- دولتهای عضو متعهد می‌گردند تدابیر فوری، موثر و مناسب را در موارد زیر اتخاذ نمایند:
  - (الف) افزایش آگاهی در تمامی جامعه از جمله در سطح خانواده در مورد افراد دارای معلولیت و ترویج احترام و منزلت افراد دارای معلولیت؛
  - (ب) مبارزه با اقدامات کلیشه‌ای، جانبدارانه و مضر مرتبط با افراد دارای معلولیت از جمله آن دسته از موارد بر مبنای جنسیت و سن در تمامی حوزه‌های زندگی؛
  - (پ) ارتقاء آگاهی در مورد ظرفیتهای و مشارکت افراد دارای معلولیت؛
- ۲- تدابیر نیل به این هدف عبارتند از:

(الف) آغاز و حفظ جریان آگاه سازی عمومی موثر، طراحی شده جهت:

(۱) تقویت پذیرش حقوق افراد دارای معلولیت؛

(۲) ارتقاء ادراک مثبت و آگاهی‌های اجتماعی بیشتر نسبت به افراد دارای معلولیت؛

(۳) ارتقاء شناسایی مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانایی‌های افراد دارای معلولیت و مشارکت آنها در محیط کار و بازار کار.

(ب) ترویج نگرش احترام به حقوق افراد دارای معلولیت در تمامی سطوح نظام آموزشی از جمله تمامی کودکان از سنین اولیه؛

(پ) ترغیب تمامی ارکان رسانه‌ای جهت به تصویر کشاندن افراد دارای معلولیت به روشی که سازگار با اهداف این کنوانسیون باشد؛

(ت) ارتقاء برنامه‌های آموزشی آگاه سازی مرتبط با افراد دارای معلولیت و حقوق افراد دارای معلولیت.

ماده ۹

دسترسی

۱- دولتهای عضو برای توانا سازی افراد دارای معلولیت جهت مستقل زندگی نمودن و مشارکت کامل در تمامی جنبه‌های زندگی، تدابیر مناسبی را جهت تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین به محیط فیزیکی، ترابری، اطلاعات و ارتباطات از جمله نظام و فناوری اطلاعات و ارتباطات و سایر تسهیلات و خدمات ارائه یا فراهم گردیده جهت عموم در مناطق شهری و روستایی اتخاذ خواهند نمود. تدابیر مذکور که در برگیرنده تشخیص و حذف موانع و محظورات در دسترسی می‌باشد از جمله در موارد زیر اعمال خواهند شد:

(الف) ساختمانها، جاده‌ها، ترابری و سایر تاسیسات بیرونی و درونی از جمله مدارس، خانه‌ها، تاسیسات پزشکی و محیط‌های کار؛

(ب) اطلاعات، ارتباطات و سایر خدمات از جمله خدمات الکترونیکی و خدمات اورژانس.

۲- دولتهای عضو همچنین در موارد زیر تدابیر مناسبی را اتخاذ خواهند نمود:

(الف) توسعه، اعلام و نظارت بر اجرای حداقل معیارها و خط مشی‌های مربوط به دسترسی به تسهیلات و خدمات آزاد یا ارائه شده جهت عموم؛

(ب) تضمین این که موسسات خصوصی ارائه کننده تسهیلات و خدمات آزاد جهت عموم، تمامی جنبه‌های دسترسی افراد دارای معلولیت را مد نظر قرار می‌دهند؛

(پ) تامین آموزش جهت مرتب‌ترین با موضوع دسترسی افراد دارای معلولیت؛

(ت) تهیه علائمی به خط بریل و سایر اشکال به سهولت قابل فهم و خواندن در ساختمانها و سایر تاسیسات آزاد برای عموم؛

(ث) تامین انواع کمک‌ها و میانجی‌گری‌های حضوری از جمله راهنما، قرائت گر و مترجمین حرفه‌ای زبانهای ایما و اشاره جهت تسهیل در دسترسی به ساختمانها و سایر تاسیسات آزاد جهت عموم؛

(ج) ترغیب سایر اشکال مناسب یاری و حمایت از افراد دارای معلولیت، جهت تضمین دسترسی آنها به اطلاعات؛

(چ) ترغیب دسترسی افراد دارای معلولیت به نظام و فناوری جدید اطلاعات و ارتباطات از جمله اینترنت؛

(ح) ترغیب طراحی، توسعه، تولید و توزیع نظامها و فناوریهای اطلاعات و ارتباطات قابل دسترس در مراحل اولیه به گونه‌ای که این نظامها و فناوریها با کمترین هزینه قابل دسترس گردد.

ماده ۱۰

حق حیات

دولتهای عضو مجدداً تأکید می‌نمایند که هر انسانی از حق ذاتی حیات برخوردار است و تمامی تدابیر لازم را برای تضمین بهره‌مندی موثر توسط افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین، اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۱۱

وضعیت‌های مخاطره آمیز و فوریت‌های انسانی

دولتهای عضو طبق تعهدات خود به موجب حقوق بین‌الملل از جمله حقوق بشر دوستانه بین‌المللی و حقوق بشر بین‌المللی، تمامی تدابیر لازم را جهت تضمین حمایت و ایمنی افراد دارای معلولیت در شرایط مخاطره‌آمیز از جمله وضعیت مناقشه مسلحانه، فوریت‌های انسانی و وقوع بلایای طبیعی اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۱۲

شناسایی برابر در پیشگاه قانون

- ۱- دولتهای عضو مجدداً تأکید می‌نمایند که افراد دارای معلولیت از حق شناسایی در هر کجا، به عنوان افراد در پیشگاه قانون، برخوردار می‌باشند.
- ۲- دولتهای عضو تصدیق خواهند نمود که افراد دارای معلولیت از صلاحیت اقامه دعوی بر مبنای برابر با سایرین در تمامی جنبه‌های زندگی برخوردار می‌باشند.
- ۳- دولتهای عضو تدابیر مناسب را جهت دسترسی افراد دارای معلولیت به حمایت‌هایی که ممکن است آنها در اعمال صلاحیت خود در اقامه دعوی بدان نیاز داشته باشند، اتخاذ خواهند نمود.
- ۴- دولتهای عضو تضمین خواهند نمود تمامی تدابیری که مرتبط با اعمال صلاحیت اقامه دعوی می‌باشد، برای پادمانهای مناسب و موثر طبق حقوق بشر بین‌المللی جهت جلوگیری از سوء استفاده پیش‌بینی می‌گردد. چنین پادمانهایی تضمین خواهند نمود که تدابیر مرتبط با اعمال صلاحیت اقامه دعوی، حقوق، اراده و رجحان فرد را محترم شمرده، عاری از تضاد منافع و تأثیرات بی مورد بوده، منطبق و متناسب با شرایط فرد، در کوتاه‌ترین زمان ممکن به اجراء در آورده می‌شود و منوط به بازنگری منظم توسط رکن قضایی یا مرجع بی طرف، مستقل و ذیصلاح می‌باشد. این پادمانها با مراتبی که این گونه تدابیر، منافع و حقوق افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهند، متناسب خواهند بود.
- ۵- با رعایت مفاد این ماده، دولتهای عضو، تمامی تدابیر موثر و مناسب را جهت تضمین حقوق برابر افراد دارای معلولیت برای تملک یا میراث بردن دارایی، کنترل امور مالی خود و دسترسی برابر به وامهای بانکی، رهنها و سایر اشکال اعتبارات مالی اتخاذ و تضمین خواهند نمود که افراد دارای معلولیت بطور خودسرانه از دارای خویش محروم نمی‌گردند.

ماده ۱۳

حق دادخواهی

- ۱- دولتهای عضو حق دادخواهی موثر افراد دارای معلولیت را بر مبنای برابر با سایرین از جمله از طریق پیش‌بینی انطباق‌شکلی و متناسب با سن، به منظور تسهیل نقش موثر آنان به عنوان مشارکت‌کنندگان مستقیم و غیر مستقیم از جمله به عنوان شهود در کلیه جریانهای دادرسی حقوقی از جمله در بازجویی و سایر مراحل اولیه رسیدگی تضمین خواهند نمود.

۲- دولتهای عضو به منظور یاری در تضمین دسترسی موثر به عدالت برای افراد دارای معلولیت، آموزش مناسب برای افرادی که در حوزه اجرای عدالت کار می‌کنند از جمله پلیس و کارکنان زندانها را ارتقاء خواهند بخشید.

ماده ۱۴

آزادی و امنیت فردی

- ۱- دولتهای عضو تضمین خواهند نمود که افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین: (الف) از حق آزادی و امنیت فردی برخوردار هستند؛ (ب) بطور خود سرانه یا غیرقانونی از آزادی خود محروم نمی‌گردند و این که هر گونه محرومیت از آزادی طبق قانون می‌باشد و این که وجود معلولیت به هیچ وجه محرومیت از آزادی را توجیه نمی‌نماید.
- ۲- دولتهای عضو تضمین خواهند نمود در صورتی که افراد دارای معلولیت از آزادی در طی هر روندی محروم گردیده باشند، آنها بر مبنای برابر با سایرین از ضمانت‌های منطبق بر حقوق بشر بین‌المللی برخوردار می‌باشند و با آنها در راستای اهداف و اصول این کنوانسیون از جمله در مورد تامین همسان سازی متعارف رفتار می‌گردد.

ماده ۱۵

آزادی از شکنجه یا مجازات یا رفتار ظالمانه، غیر انسانی یا تحقیر آمیز

- ۱- احدی مستوجب شکنجه یا مجازات یا رفتار ظالمانه، غیر انسانی و تحقیر آمیز نمی‌باشد. بویژه احدی بدون رضایت آزادانه تحت آزمایشات علمی یا پزشکی قرار نمی‌گیرد.
- ۲- دولتهای عضو تمامی تدابیر قانونی، اداری و قضایی دیگر تدابیر موثر را در مورد افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین اتخاذ خواهند نمود تا از فرار گرفتن آنان در معرض شکنجه یا رفتار تحقیر آمیز یا غیر انسانی یا ظالمانه یا مجازات جلوگیری به عمل آید.

ماده ۱۶

آزادی از استثمار، خشونت و سوء استفاده

- ۱- دولتهای عضو، تمامی تدابیر قانونی، اداری، اجتماعی و آموزشی یا سایر تدابیر مناسب را جهت حمایت از افراد دارای معلولیت در درون و بیرون از خانه در برابر تمامی اشکال استثمار، خشونت و سوء استفاده از جمله در مورد جنبه‌های مبتنی بر جنسیت اتخاذ خواهند نمود.
- ۲- دولتهای عضو تمامی تدابیر مناسب را جهت جلوگیری از تمامی اشکال استثمار، خشونت و سوء استفاده از طریق تضمین مواردی از جمله اشکال مناسب کمکه‌های حساس جنسیتی و سنی و حمایت از افراد دارای معلولیت و خانواده‌ها و مراقبین آنها از جمله از طریق ارائه اطلاعات و آموزش در مورد چگونگی پرهیز، شناسایی و گزارش در مورد نمونه‌هایی از استثمار، خشونت و سوء استفاده نیز اتخاذ خواهند نمود. دولتهای عضو تضمین خواهند نمود که خدمات حمایتی نسبت به سن، جنسیت و معلولیت از حساسیت برخوردارند.
- ۳- دولتهای عضو به منظور جلوگیری از وقوع تمامی اشکال استثمار، خشونت و سوء استفاده تضمین خواهند نمود که تمامی تسهیلات و برنامه‌های طراحی شده برای خدمت به افراد دارای معلولیت بطور موثر توسط مقامات مستقل نظارت می‌گردد.
- ۴- دولتهای عضو تمامی تدابیر مناسب از جمله ارائه خدمات حمایتی را جهت ارتقاء فیزیکی، شناختی، بهبود روانی، توانبخشی و پیوستن مجدد اجتماعی در مورد افراد دارای معلولیت که به نوعی قربانی استثمار، خشونت یا سوء

استفاده گردیده‌اند، اتخاذ خواهند نمود. بهبود و توانبخشی مزبور در محیطی به وقوع خواهد پیوست که بهداشت، رفاه، عزت نفس، شأن و استقلال فرد را پرورش می‌دهد و نیازهای خاص جنسیتی و سنی را در نظر می‌گیرد.

۵- دولت‌های عضو، قوانین و سیاستهای موثر شامل قوانین و سیاستهای متمرکز بر زنان و کودکان را به منظور تضمین این که مواردی از استثمار، خشونت سوء استفاده نسبت به افراد دارای معلولیت شناسایی، رسیدگی شده و در موقع مقتضی مورد پیگرد قرار گیرد، اتخاذ خواهند نمود.

ماده ۱۷

حمایت از شأن فرد

هر فرد دارای معلولیت از حق احترام به شأن جسمانی و روحی خود بر مبنای برابر با سایرین برخوردار می‌باشد.

ماده ۱۸

آزادی تردد و تابعیت

۱- دولت‌های عضو حقوق افراد دارای معلولیت در مورد آزادی تردد، آزادی انتخاب محل اقامت و تابعیت بر مبنای برابر با سایرین را به رسمیت خواهند شناخت از جمله تضمین این که افراد دارای معلولیت:

(الف) دارای حق اخذ و تغییر تابعیت می‌باشند و این که از تابعیت خود بطور خود سرانه یا به دلیل معلولیت محروم نمی‌گردند؛

(ب) به دلیل معلولیت از توانایی اخذ، تملک و استفاده از اسناد تابعیت خویش یا سایر اسناد هویت یا به‌کارگیری روندهای مرتبط نظیر روند مهاجرت که ممکن است نیازمند تسهیل در اعمال حق آزادی تردد باشد محروم نمی‌گردند؛

(پ) آزاد می‌باشند تا هر کشوری از جمله کشور خود را ترک نمایند؛

(ت) بطور خودسرانه یا به دلیل معلولیت از حق ورود به کشور خود محروم نمی‌گردند.

۲- کودکان دارای معلولیت بلافاصله پس از ولادت ثبت خواهند گردید و از زمان ولادت دارای حق برخورداری از نام، حق اخذ تابعیت و تا آنجاییکه ممکن است از حق شناخت و مراقبت توسط والدین برخوردار خواهند گردید.

ماده ۱۹

زندگی مستقل و حضور در جامعه

دولت‌های عضو این کنوانسیون حقوق برابر را جهت تمامی افراد دارای معلولیت در مورد زندگی در جامعه با شرایط برابر نسبت به سایرین به رسمیت خواهند شناخت و تدابیر مناسب و موثر را جهت تسهیل در بهره‌مندی کامل افراد دارای معلولیت از این حق و حضور و مشارکت کامل آنها در جامعه از جمله تضمین موارد زیر اتخاذ خواهند کرد:

(الف) افراد دارای معلولیت دارای این فرصت می‌باشند که مکان اقامت خود و محل و افرادی که می‌خواهند با آنها زندگی نمایند را بر مبنای برابر با سایرین برگزینند و مجبور به زندگی در شرایط زیستی ویژه‌ای نیستند؛

(ب) افراد دارای معلولیت دارای دسترسی به خدمات حمایتی خانگی، مسکونی، و سایر خدمات حمایتی اجتماعی از جمله مساعدتهای شخصی ضروری برای حمایت از زندگی و حضور در جامعه و پرهیز از انزوا یا جدایی از اجتماع می‌باشند؛

(پ) خدمات و تسهیلات اجتماعی برای عموم، جهت افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر مهیا و پاسخگوی نیازهای آنها می‌باشد.

تحرک شخصی

دولت‌های عضو، جهت تضمین تحرک شخصی افراد دارای معلولیت با بالاترین استقلال ممکن، تدابیر موثری را از جمله در موارد زیر اتخاذ خواهند نمود:

- (الف) تسهیل تحرک شخصی افراد دارای معلولیت به شیوه و در زمان مورد نظر آنها و با هزینه متناسب؛
- (ب) تسهیل دسترسی افراد دارای معلولیت به کمکها، وسایل، فناوری‌های کمکی و انواع مساعدتهای حضوری و واسطه‌ای حرکتی کیفی از جمله فراهم بودن آنان با هزینه متناسب؛
- (پ) ارائه آموزش در مورد مهارتهای حرکتی به افراد دارای معلولیت و به کارکنان متخصصی که با افراد دارای معلولیت کار می‌نمایند؛
- (ت) ترغیب نهادهایی که کمکها، وسایل و فناوریهای حرکتی کیفی را تولید می‌نمایند در جهت مد نظر قرار دادن تمامی جنبه‌های حرکتی افراد دارای معلولیت.

آزادی بیان و عقیده و دسترسی به اطلاعات

دولت‌های عضو تمامی تدابیر مناسب را اتخاذ خواهند نمود تا تضمین نمایند افراد دارای معلولیت می‌توانند حق آزادی بیان و عقیده، از جمله آزادی جستجو، دریافت و سهیم شدن در اطلاعات و عقاید را بر مبنای برابر با سایرین و از طریق تمامی اشکال ارتباطاتی به انتخاب خود و به گونه‌ای که در ماده (۲) این کنوانسیون تعریف شده است، از جمله از راههای زیر اعمال نمایند:

- (الف) ارائه اطلاعات در نظر گرفته شده برای عموم مردم به افراد دارای معلولیت در اشکال و فناوریهای قابل دسترس و متناسب با انواع معلولیت، به موقع و بدون هزینه اضافی؛
- (ب) پذیرش و تسهیل استفاده از زبان اشاره، بریل، روشهای ارتباطاتی تقویت شده و جایگزین و سایر شیوه‌ها، روش‌ها و اشکال ارتباطی قابل دسترس افراد دارای معلولیت به انتخاب خودشان در تعاملات رسمی؛
- (پ) ملزم ساختن نهادهای خصوصی که ارائه کننده خدمات به عموم مردم از جمله از طریق اینترنت می‌باشند جهت ارائه اطلاعات و خدمات در اشکال مفید و قابل دسترس برای افراد دارای معلولیت؛
- (ت) ترغیب رسانه‌های همگانی از جمله ارائه کنندگان اطلاعات از طریق اینترنت جهت قابل دسترس نمودن خدمات خود برای افراد دارای معلولیت؛
- (ث) شناسایی و ترویج استفاده از زبان‌های اشاره.

احترام به حریم خصوصی

- ۱- هیچ فرد دارای معلولیتی صرفنظر از مکان اقامت یا زندگی، مشمول دخالت‌های خودسرانه یا غیر قانونی در امور شخصی خود، خانواده، خانه، مکاتبات یا سایر اشکال ارتباطاتی یا حمله غیرقانونی به شخصیت و اعتبارش نمی‌گردد. افراد دارای معلولیت از حق حمایت قانونی در مقابل چنین مداخلات یا حملاتی برخوردار می‌باشند.
- ۲- دولت‌های عضو، حریم اطلاعات شخصی، بهداشتی و توانبخشی افراد دارای معلولیت را بر مبنای برابر با سایرین مورد حمایت قرار خواهند داد.

احترام به خانه و خانواده

- ۱- دولت‌های عضو، برای رفع تبعیض نسبت به افراد دارای معلولیت در تمامی موارد مرتبط با ازدواج، خانواده، وظایف والدین و روابط مربوط بر مبنای برابر با سایرین تدابیر موثر و مناسبی را اتخاذ خواهند کرد تا تضمین نمایند که:
  - (الف) حقوق تمامی افراد دارای معلولیت که به سن ازدواج رسیده‌اند را جهت ازدواج و تشکیل خانواده بر مبنای رضایت کامل و آزادانه همسران مورد نظر به رسمیت شایسته می‌شود؛
  - (ب) حقوق افراد دارای معلولیت جهت اتخاذ تصمیم بطور آزادانه و مسئولانه در مورد تعداد و فاصله بین کودکان آنها و برخورداری از دسترسی به اطلاعات متناسب با سن، آموزش تشکیل خانواده و باروری به رسمیت شناخته می‌شود و روش‌های ضروری به منظور قادر ساختن آنها جهت اعمال حقوق مذکور تامین می‌گردد؛
  - (پ) افراد دارای معلولیت، از جمله کودکان، باروری خود را بر مبنای برابر با سایرین حفظ می‌نمایند.
- ۲- دولت‌های عضو حقوق و مسئولیت‌های افراد دارای معلولیت را با در نظر گرفتن قیومت، سرپرستی، مسئولیت، فرزند خواندگی یا سایر نهادهای مشابه چنانچه این گونه مفاهیم در قوانین ملی وجود داشته باشد تضمین خواهند نمود. در تمامی موارد، عالی‌ترین منافع کودک حائز اولویت می‌باشد. دولت‌های عضو کمکه‌های مناسبی را جهت افراد دارای معلولیت در اجرای مسئولیت‌های مرتبط با تربیت کودکان آنها ارائه می‌نمایند.
- ۳- دولت‌های عضو تضمین خواهند نمود که کودکان دارای معلولیت در ارتباط با زندگی خانوادگی از حقوق برابر برخوردارند. دولت‌های عضو با هدف تحقق حقوق مذکور و جلوگیری از اختفاء، ترک، غفلت و تفکیک کودکان دارای معلولیت، تعهد خواهند نمود تا اطلاعات، خدمات و حمایت‌های اولیه و جامع را به کودکان دارای معلولیت و خانواده آنها ارائه نمایند.
- ۴- دولت‌های عضو تضمین خواهند نمود که کودک از والدین خود بر خلاف اراده آنها جدا نگردد مگر زمانی که مقامات صالح به شرط بررسی تصمیمات دستگاه‌های اجرائی دولتی توسط دادگاه، تصمیم بگیرند که بر اساس تشریفات و قوانین حاکم چنین جدایی جهت عالی‌ترین منافع کودک ضروری می‌باشد. در هیچ موردی کودک از والدین خود بر مبنای معلولیت کودک یا یکی یا هر دوی والدین جدا نمی‌گردد.
- ۵- دولت‌های عضو چنانچه والدین بلافصل قادر نباشند از کودک دارای معلولیت مراقبت نمایند، تعهد خواهند نمود هر گونه تلاشی را جهت ارائه مراقبت‌های جایگزین در درون خانواده بزرگتر و در صورت ناکامی، در درون جامعه در شرایط خانوادگی بعمل آورند.

ماده ۲۴

آموزش

- ۱- دولت‌های عضو، حق آموزش را برای افراد دارای معلولیت به رسمیت می‌شناسند. دولت‌های عضو از نظر تحقق این حق، بدون تبعیض و بر مبنای فرصت برابر، نظام آموزشی فراگیری را در تمامی سطوح و به صورت آموزش مادام‌العمر در موارد زیر تضمین خواهند نمود:
  - (الف) توسعه کامل توانایی‌های انسانی و حس منزلت و خود ارزشی و تحکیم احترام به حقوق بشر، آزادی‌های بنیادین و تنوع انسانی؛
  - (ب) توسعه شخصیت، استعداد و خلاقیت توأم با توانایی‌های جسمی و ذهنی افراد دارای معلولیت تا نهایت توانمندی‌های آنها؛
  - (پ) توانمند ساختن افراد دارای معلولیت جهت مشارکت موثر آنان در جامعه آزاد.
- ۲- در تحقق این حق، دولت‌های عضو تضمین خواهند نمود که:

- (الف) افراد دارای معلولیت از نظام آموزش همگانی بر مبنای معلولیت مستثنی نمی‌گردند، و این که کودکان دارای معلولیت نیز از آموزش اجباری و رایگان ابتدایی یا متوسطه بر مبنای معلولیت مستثنی نمی‌گردند؛
- (ب) افراد دارای معلولیت می‌توانند به آموزش ابتدایی و متوسطه رایگان با کیفیت و فراگیر بر مبنای برابر با سایرین در جوامعی که در آن زندگی می‌نمایند، دسترسی داشته باشند؛
- (پ) همسان سازی متعارف در مورد نیازهای فردی ارائه می‌گردد؛
- (ت) افراد دارای معلولیت حمایت لازم در حوزه نظام آموزش همگانی را به منظور تسهیل در آموزش موثر آنها دریافت می‌نمایند؛
- (ث) تدابیر حمایتی فردی موثر در محیط‌هایی ارائه می‌گردد که حداکثر توسعه اجتماعی و دانشگاهی متناسب با اهداف حضور کامل را سبب گردد.
- ۳- دولت‌های عضو، افراد دارای معلولیت را قادر خواهند ساخت که مهارت‌های توسعه اجتماعی و زندگی جهت تسهیل در مشارکت کامل و برابر آنها در امر آموزش را به عنوان اعضای جامعه فرا گیرند. بدین منظور دولت‌های عضو تدابیر مناسبی را از جمله در موارد زیر اتخاذ خواهند نمود:
- (الف) تسهیل آموزش خط بریل و خط‌های جایگزین، شیوه‌های تقویتی و جایگزین، روشها و قالب‌های ارتباطاتی و مهارت‌های ترددی و جهت یابی، و تسهیل حمایت و راهنمایی همسان؛
- (ب) تسهیل در یادگیری زبان ایما و اشاره و ارتقاء هویت زبانی جامعه ناشنوایان؛
- (پ) تضمین ارائه آموزش به افراد و بویژه کودکانی که نابینا، ناشنوا یا نابینا- ناشنوا هستند به مناسبترین زبانها، شیوه‌ها و روشهای ارتباطاتی برای افراد و در محیط‌هایی که توسعه اجتماعی و دانشگاهی را به بالاترین میزان افزایش می‌دهد.
- ۴- دولت‌های عضو به منظور کمک به تضمین تحقق این حق، تدابیر مناسبی را به منظور استخدام معلمین، از جمله معلمین دارای معلولیت که از شایستگی در زبان ایما و اشاره و یا خط بریل برخوردارند، و آموزش افراد حرفه‌ای و کارکنانی که در تمامی سطوح آموزشی کار می‌کنند اتخاذ خواهند نمود. چنین آموزش‌هایی مشتمل بر آگاهی از معلولیت و استفاده از شیوه‌های جایگزین و تقویتی و روشها و قالب‌های ارتباطاتی، فنون آموزشی و مواد مورد نیاز جهت حمایت از افراد دارای معلولیت خواهد بود.
- ۵- دولت‌های عضو تضمین خواهند نمود که افراد دارای معلولیت قادر هستند به آموزش‌های عالی عمومی، آموزش‌های فنی و حرفه‌ای، آموزش ویژه بزرگسالان و آموزش‌های مادام‌العمر بدون تبعیض و بر مبنای برابر با سایرین دسترسی پیدا نمایند. بدین منظور، دولت‌های عضو، تامین همسان سازی متعارف برای افراد دارای معلولیت را تضمین خواهند نمود.

ماده ۲۵

بهداشت

دولت‌های عضو، برای افراد دارای معلولیت، حق برخورداری از بالاترین معیارهای نائل شدنی بهداشتی را بدون تبعیض بر مبنای معلولیت، به رسمیت می‌شناسند. دولت‌های عضو تمامی تدابیر مناسب را برای تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت به خدمات بهداشتی که دارای حساسیتهای جنسیتی می‌باشند، از جمله توانبخشی مرتبط با بهداشت را اتخاذ خواهند نمود. به‌ویژه دولت‌های عضو موارد زیر را انجام خواهند داد:

(الف) برای افراد دارای معلولیت همان حد، کیفیت و معیارهای رایگان یا قابل پرداخت در مورد مراقبت‌ها و برنامه‌های بهداشتی را همان گونه که برای سایرین ارائه می‌گردد از جمله در زمینه بهداشت جنسی و باروری و برنامه‌های بهداشت عمومی مبتنی بر جمعیت، فراهم خواهند نمود؛

- (ب) خدمات بهداشتی مورد نیاز برای افراد دارای معلولیت بویژه بواسطه معلولیت آنها از جمله شناسایی و مداخله زودهنگام در صورت اقتضا و خدمات طراحی گردیده برای به حداقل رساندن و جلوگیری از ناتوانیهای بیشتر از جمله در میان کودکان و افراد سالخورده را فراهم خواهند نمود؛
- (پ) این گونه خدمات بهداشتی را در صورت امکان در نزدیکترین محل به جوامع آنها از جمله در مناطق روستایی فراهم خواهند نمود؛
- (ت) متخصصان بهداشت حرفه‌ای را ملزم به ارائه مراقبت با همان کیفیت برای سایرین به افراد دارای معلولیت از طریق آموزش و ترویج معیارهای اخلاقی برای مراقبتهای بهداشتی فردی و عمومی از جمله بر مبنای رضایت آگاهانه و آزادانه نظیر ارتقاء آگاهی حقوق بشری، منزلت، استقلال و احتیاجات افراد دارای معلولیت خواهند کرد؛
- (ث) تبعیض علیه افراد دارای معلولیت در تامین بیمه درمانی و بیمه عمر را در صورتی که این گونه بیمه‌ها در قانون ملی مجاز شناخته شده باشد ممنوع خواهند نمود تا آنکه به روشی عادلانه و منطقی ارائه گردند؛
- (ج) از اعمال تبعیض آمیز مراقبتهای بهداشتی یا خدمات بهداشتی یا غذا و مایعات بر مبنای معلولیت جلوگیری خواهند نمود.

ماده ۲۶

توانبخشی و بازپروری

- ۱- دولت‌های عضو جهت توانمند ساختن افراد دارای معلولیت، تدابیر مناسب و موثری را از جمله از طریق حمایت از هم‌تایان خود به منظور کسب و حفظ حداکثر استقلال، تمامی توانایی حرفه‌ای، جسمی، ذهنی و اجتماعی و حضور و مشارکت کامل در تمامی جنبه‌های زندگی اتخاذ خواهند کرد. بدین منظور، دولتهای عضو برنامه‌ها و خدمات جامع توانبخشی و توانایی را بویژه در حوزه بهداشت، استخدام، آموزش و خدمات اجتماعی سامان داده، تحکیم نموده و تداوم می‌بخشند، به گونه‌ای که این گونه برنامه‌ها و خدمات:
- (الف) تا سرحد امکان از مراحل اولیه و بر مبنای ارزیابی چند زمینه‌ای نیازها و تواناییهای فردی آغاز گردد؛
- (ب) مشارکت و حضور در اجتماع را حمایت نموده و تمامی جنبه‌های جامعه داوطلبانه بوده و در دسترس افراد دارای معلولیت قرار گیرد و تا سرحد امکان به اجتماعات آنان از جمله در مناطق روستایی نزدیک باشند.
- ۲- دولت‌های عضو، توسعه آموزش اولیه و مستمر افراد حرفه‌ای و کارکنانی که با خدمات توانایی و توانبخشی کار می‌کنند را ارتقاء خواهند بخشید.
- ۳- دولت‌های عضو، دسترسی، دانش و استفاده از وسایل و فناوریهای امدادی طراحی گردیده برای افراد دارای معلولیت را همانگونه که به توانبخشی و بازپروری مرتبط می‌گردند، ارتقاء خواهد بخشید.

ماده ۲۷

کار و استخدام

- ۱- دولت‌های عضو، حق افراد دارای معلولیت را جهت کار کردن بر مبنای برابر با سایرین به رسمیت خواهند شناخت و این امر شامل حق برخورداری از فرصت امرار معاش از طریق کار آزادانه انتخاب شده و پذیرفته شده در بازار کار و محیط کاری می‌گردد که برای افراد دارای معلولیت باز، فراگیر و قابل دسترس باشد. دولتهای عضو از تحقق حق کار از جمله برای آن دسته از افرادی که طی دوران اشتغال دچار معلولیت می‌گردند از طریق اتخاذ اقدامات مناسب از جمله قانونگزاری برای موارد زیر صیانت نموده و آن را و ارتقاء خواهند بخشید:
- (الف) ممنوعیت تبعیض بر مبنای معلولیت با توجه به تمامی موارد مرتبط با تمامی اشکال استخدام، از جمله شرایط جذب، استخدام و اشتغال، تداوم اشتغال، پیشبرد حرفه‌ای و شرایط کاری بهداشتی و ایمنی؛

(ب) حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت بر مبنای برابر با سایرین برای برخورداری از شرایط کاری مناسب و عادلانه از جمله فرصتهای برابر و دستمزد برابر برای کارهای دارای ارزش، شرایط کاری بهداشتی و ایمنی برابر از جمله محافظت از آزار و اذیت و فریادرسی از آلام؛

(پ) تضمین توانایی افراد دارای معلولیت برای اعمال حقوق اتحادیه تجاری و کارگری خود بر مبنای برابر با سایرین؛

(ت) توانمند ساختن افراد دارای معلولیت برای دسترسی موثر به برنامه‌های عمومی آشنایی فنی و حرفه‌ای، خدمات کاریابی و آموزشهای حرفه‌ای و مستمر؛

(ث) ترغیب فرصتهای شغلی و پیشرفتهای حرفه‌ای افراد دارای معلولیت در بازار کار و همچنین یاری در یافتن، کسب، حفظ و بازگشت به اشتغال؛

(ج) ترغیب فرصتهای مربوط به خود اشتغالی، کارآفرینی، توسعه تعاونیها و شروع خود پیشه‌گی؛

(چ) استخدام افراد دارای معلولیت در بخش دولتی؛

(ح) ترغیب استخدام افراد دارای معلولیت در بخش خصوصی را از طریق تدابیر و سیاستهای مناسب که می‌تواند در برگزیده برنامه‌های اقدام ترجیحی، تشویقی و سایر تدابیر گردد؛

(خ) تضمین ارائه جا و مکان متعارف به افراد دارای معلولیت در محیط کاری؛

(د) ترغیب کسب تجربه در بازار کار آزاد توسط افراد دارای معلولیت؛

(ذ) ترغیب توانبخشی حرفه‌ای و تخصصی، ابقاء شغلی و برنامه‌های بازگشت به کار برای افراد دارای معلولیت.

۲- دولت‌های عضو تضمین خواهند نمود که افراد دارای معلولیت به بردگی یا بندگی کشیده نمی‌شوند و بر مبنای برابر با سایرین در مقابل کار با اجبار و اکراه مورد حمایت واقع می‌گردند.

ماده ۲۸

معیار کافی برای زندگی و حمایت اجتماعی

۱- دولت‌های عضو، حق افراد دارای معلولیت در مورد معیار کافی برای زندگی آنها و خانواده‌هایشان از جمله، غذا، پوشاک و مسکن مکفی، و تداوم بهبود شرایط زندگی را به رسمیت می‌شناسند و اقدامات مناسبی را جهت پاسداری و ارتقاء تحقق این حق، بدون تبعیض بر مبنای معلولیت، اتخاذ خواهند نمود.

۲- دولت‌های عضو، حق افراد دارای معلولیت را در مورد حمایت اجتماعی و بهره‌مندی از این حق بدون تبعیض بر مبنای معلولیت به رسمیت می‌شناسند، و اقدامات مناسبی را برای پاسداری و ارتقاء تحقق این حق از جمله اقداماتی در موارد زیر را اتخاذ خواهند نمود:

(الف) تضمین دسترسی برابر افراد دارای معلولیت به خدمات آبهای بهداشتی و دسترسی به خدمات و وسایل مناسب و قابل پرداخت و سایر کمکهای مربوط به نیازهای مرتبط با معلولیت؛

(ب) تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت بویژه زنان و دختران دارای معلولیت و افراد سالخورده دارای معلولیت به برنامه‌های اجتماعی حمایتی و برنامه‌های فقر زدایی؛

(پ) تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت و خانواده‌های آنها که در شرایط تنگدستی به‌سر می‌برند به کمکهای دولتی مربوط به هزینه‌های مرتبط با معلولیت، از جمله استراحت‌های مراقبتی، کمکهای مالی، مشاوره و آموزشهای کافی؛

(ت) تضمین دسترسی افراد دارای معلولیت به برنامه‌های عمومی اسکان؛

(ث) تضمین دسترسی برابر افراد دارای معلولیت به برنامه‌ها و مزایای بازنشستگی؛

مشارکت در زندگی سیاسی و عمومی

- دولت‌های عضو برای افراد دارای معلولیت، حقوق سیاسی و فرصت بهره‌مندی از آنها بر مبنای برابر با سایرین را تضمین خواهند نمود و متعهد خواهند شد که:
- (الف) تضمین نمایند افراد دارای معلولیت می‌توانند بطور موثر و کامل در زندگی سیاسی و عمومی بر مبنای برابر با سایرین، مستقیماً یا از طریق نمایندگانی که آزادانه برگزیده‌اند از جمله حق و فرصت افراد دارای معلولیت جهت رای دادن و برگزیده شدن، مشارکت نمایند، از جمله از طریق:
- ۱- تضمین این که روند، تسهیلات و ابزار رای گیری، مناسب، قابل دسترس و به سهولت قابل فهم و بهره گیری می‌باشند؛
  - ۲- حمایت از حق افراد دارای معلولیت جهت رای دادن به طور مخفی و بدون هراس در انتخابات و همه پرس‌های عمومی، نامزد انتخابات شدن، تصدی موثر و ایقایی تمامی وظایف عمومی در تمامی سطوح دولتی و تسهیل استفاده از فناوری‌های جدید و کمکی در صورت اقتضا؛
  - ۳- تضمین بیان آزادانه اراده افراد دارای معلولیت به عنوان رای دهنده و در این جهت و در جایی که ضروری باشد با درخواست آنان اجازه یاری در رای گیری به فرد مورد انتخاب آنها؛
- (ب) به طور فعال محیطی را که افراد دارای معلولیت می‌توانند بطور موثر و کامل، بدون تبعیض و بر مبنای برابر با سایرین، در چارچوب امور عمومی مشارکت نمایند را ارتقاء بخشند و مشارکت آنان را در امور عمومی از جمله موارد زیر را ترغیب نمایند:
- ۱- مشارکت در مجامع و سازمانهای غیردولتی مرتبط با زندگی سیاسی و عمومی کشور و در فعالیتهای اداره احزاب سیاسی؛
  - ۲- شکل دهی و عضویت سازمانهای ویژه افراد دارای معلولیت جهت معرفی افراد دارای معلولیت در سطوح محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی.

ماده ۳۰

مشارکت در زندگی فرهنگی، تفریح، فراغت و ورزش

- ۱- دولت‌های عضو، حق افراد دارای معلولیت در جهت مشارکت در زندگی فرهنگی بر مبنای برابر با سایرین را به رسمیت می‌شناسند و تمامی تدابیر مناسب را اتخاذ خواهند نمود تا تضمین نمایند که افراد دارای معلولیت:
  - (الف) از دسترسی به اقلام فرهنگی به صورت قابل دسترس برخوردار می‌گردند؛
  - (ب) از دسترسی به برنامه‌های تلویزیونی، فیلم، تئاتر و سایر فعالیتهای فرهنگی بصورت قابل دسترس برخوردار می‌گردند؛
  - (پ) از دسترسی به اماکن اجرای برنامه‌ها یا خدمات فرهنگی نظیر تئاتر، موزه، سینما، کتابخانه و خدمات گردشگری برخوردار می‌گردند و تا سرحد امکان از دسترسی به یادمانها و اماکنی که از نظر ملی فرهنگی حائز اهمیت می‌باشند، برخوردار می‌گردند.
- ۲- دولت‌های عضو، تدابیر مناسبی را برای توانمند ساختن افراد دارای معلولیت جهت برخوردارگی از فرصت توسعه و بهره‌گیری از توانایی‌های بالقوه خلاقه، فکری و هنری آنها نه تنها به واسطه انتفاع شخصی آنها بلکه جهت اغتای جامعه، اتخاذ خواهند نمود.
- ۳- دولت‌های عضو، تدابیر مناسبی را طبق حقوق بین‌الملل اتخاذ خواهند نمود تا تضمین نمایند که حقوق مالکیت معنوی، مانعی تبعیض‌آمیز یا غیرمنطقی را در دستیابی افراد دارای معلولیت به اقلام فرهنگی ایجاد نمی‌نمایند.

۴- افراد دارای معلولیت، بر مبنای برابر با سایرین از حق شناسایی و حمایت از هویت زبانی و فرهنگی مختص به خود از جمله زبان ایما و اشاره و فرهنگ ناشنویان برخوردار خواهند بود.

۵- دولت‌های عضو، با نیت توانمند ساختن افراد دارای معلولیت در جهت مشارکت بر مبنای برابر با سایرین در فعالیتهای تفریحی، فراغتی و ورزشی، تدابیر مناسبی را در موارد زیر اتخاذ خواهند کرد:
(الف) ترغیب و تشویق مشارکت افراد دارای معلولیت تا سرحد امکان در تمامی سطوح فعالیتهای عمده‌سازی ورزشی؛

(ب) تضمین این که افراد دارای معلولیت، از فرصت سامان دهی، توسعه و مشارکت در ورزشها و فعالیتهای تفریحی ویژه معلولین برخوردارند، و بدین منظور، بر مبنای برابر با سایرین، ترغیب تدارک تعلیم، آموزش و منابع مناسب؛

(پ) تضمین این که افراد دارای معلولیت از دسترسی به اماکن ورزشی، تفریحی و گردشگری برخوردار می‌باشند؛

(ت) تضمین این که کودکان دارای معلولیت از دسترسی برابر با سایر کودکان به مشارکت در بازی، تفریح و فعالیتهای ورزشی و فراغتی از جمله فعالیتهای درون نظام مدارس برخوردار می‌باشند؛

(ث) تضمین این که، افراد دارای معلولیت از دسترسی به خدمات آنهايي که به سازمان دهی فعالیتهای ورزشی، فراغتی، گردشگری و تفریحی اشتغال دارند، برخوردار می‌باشند.

ماده ۳۱

جمع آوری آمار و داده‌ها

۱- دولت‌های عضو متعهد می‌گردند تا اطلاعات مناسب از جمله داده‌های پژوهشی و آماری را در جهت قادر ساختن آنها برای تنظیم و اجرای سیاستها برای اثر بخشی به این کنوانسیون، جمع‌آوری نمایند. فرآیند جمع‌آوری و حفظ این اطلاعات باید:

(الف) پادمانهای پذیرفته شده حقوقی از جمله قوانین مربوط به حفظ داده‌ها را در جهت تضمین محرمانه بودن آنها و احترام به حریم شخصی افراد دارای معلولیت را رعایت نماید؛

(ب) در جهت حمایت از حقوق بشر و آزادیهای بنیادین و اصول اخلاقی، در جمع‌آوری و استفاده از آمار، هنجارهای پذیرفته شده بین‌المللی را رعایت نماید؛

۲- اطلاعات جمع‌آوری شده طبق این ماده، در صورت اقتضاء به تفکیک ارائه خواهد شد و در جهت کمک به ارزیابی اجرای تعهدات دولتهای عضو به موجب این کنوانسیون استفاده می‌گردد و موانعی که افراد دارای معلولیت در اعمال حقوقشان با آنها مواجه می‌گردند را شناسایی و بررسی می‌نماید.

۳- دولت‌های عضو، مسئولیت نشر این گونه آمار را به‌عهده خواهند گرفت و دسترسی افراد دارای معلولیت و دیگران به آنها را تضمین خواهند نمود.

ماده ۳۲

همکاریهای بین‌المللی

۱- دولت‌های عضو، اهمیت همکاریهای بین‌المللی و ارتقاء آن در حمایت از تلاشهای ملی برای تحقق اهداف و مقاصد این کنوانسیون را به رسمیت می‌شناسند و تدابیر مناسب و موثری را میان دولتها و در صورت اقتضاء در مشارکت با جامعه مدنی، سازمانهای مرتبط منطقه‌ای و بین‌المللی بویژه سازمانهای مربوط به افراد دارای معلولیت، اتخاذ خواهند کرد. تدابیر مذکور می‌تواند، از جمله در برگیرنده موارد زیر باشد:

(الف) تضمین این که همکاریهای بین‌المللی از جمله برنامه‌های توسعه بین‌المللی در برگیرنده و قابل دسترس افراد دارای معلولیت، می‌باشد؛

(ب) تسهیل و تقویت ظرفیت سازی از جمله از طریق تبادل و تقسیم اطلاعات، تجربیات، برنامه‌های آموزشی و رویه‌های مناسب؛

(پ) تسهیل همکاری پژوهشی و دسترسی به دانش فنی و علمی؛

(ت) در صورت اقتضاء تامین کمک‌های اقتصادی و فنی از جمله از طریق تسهیل دسترسی و تسهیم فناوریهای مددی و قابل دسترس و نیز از طریق انتقال فناوری.

۲- مفاد این ماده خدشه‌ای به تعهدات هر دولت عضو در ایفای تعهدات خود به موجب این کنوانسیون وارد نمی‌نماید.

ماده ۳۳

نظارت و اجرای ملی

۱- دولت‌های عضو، بر مبنای نظام سازمانی خود، یک یا چند مرجع ملی درون دولتی را برای موضوعات مرتبط با اجرای این کنوانسیون تعیین خواهند نمود و توجه کافی را به ایجاد یا تعیین سازوکارهای هماهنگی در درون دولت به منظور تسهیل در اقدامات مرتبط در بخشهای گوناگون و سطوح مختلف مبذول خواهند کرد.

۲- دولت‌های عضو، طبق نظام اداری و حقوقی خود، در درون دولت عضو، چارچوبی از جمله یک یا چند ساز و کار مستقل را در صورت اقتضاء به منظور ارتقاء، حمایت و نظارت بر اجرای این کنوانسیون ایجاد، تعیین، تحکیم یا حفظ می‌نمایند. دولت‌های عضو در صورت تعیین یا ایجاد چنین ساز و کاری، اصول مرتبط با وضعیت و کارکرد نهادهای ملی در مورد حمایت و ارتقاء حقوق بشر را مد نظر قرار خواهند داد.

۳- جامعه مدنی و به ویژه افراد دارای معلولیت و سازمانهایی که نماینده آنها می‌باشند در فرآیند نظارتی، به‌طور کامل مشارکت و مداخله خواهند نمود.

ماده ۳۴

کارگروه حقوق افراد دارای معلولیت

۱- کارگروهی در مورد حقوق افراد دارای معلولیت (که از این پس «کارگروه» نامیده می‌شود) ایجاد خواهد گردید که وظائف زیر را انجام خواهد داد.

۲- کارگروه در زمان لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون، مرکب از دوازده کارشناس خواهد بود. پس از تصویب یا الحاق شصت دولت دیگر به این کنوانسیون، عضویت در کارگروه تا شش عضو افزایش می‌یابد و حداکثر به هجده عضو بالغ می‌گردد.

۳- اعضای کارگروه با صلاحیت شخصی خود به انجام وظیفه خواهند پرداخت و از جایگاه والای اخلاقی، حسن تجربه و توانمندی در زمینه تحت پوشش این کنوانسیون برخوردار خواهند بود. از دولت‌های عضو به هنگام معرفی نامزدهای خود، دعوت خواهد گردید تا توجه کافی را به مفاد مندرج در بند (۳) ماده (۴) این کنوانسیون مبذول نمایند.

۴- دولت‌های عضو، با در نظر گرفتن پراکندگی جغرافیایی یکسان، در برگیرندگی اشکال گوناگون تمدن‌ها، نظام‌های حقوقی اساسی، حضور جنسیتی متوازن و مشارکت کارشناسان دارای معلولیت، اعضای کارگروه را بر می‌گزینند.

۵- اعضای کارگروه با رای مخفی، طی جلسات گردهمایی دولت‌های عضو، از میان فهرست نامزدهای دولت‌های عضو که از میان اتباع خود برگزیده‌اند، انتخاب خواهند شد. در جلسات مذکور، که با حضور دو سوم دولت‌های عضو رسمیت خواهند یافت، افرادی که بیشترین تعداد آراء و اکثریت مطلق آرای نمایندگان حاضر و رای دهنده دولت‌های عضو را به دست آورند، به عضویت کارگروه انتخاب خواهند شد.

۶- اولین انتخابات کارگروه حداکثر ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون برگزار خواهد شد. حداقل چهار ماه پیش از برگزاری هر یک از انتخابات، دبیر کل سازمان ملل متحد طی نامه‌ای خطاب به دولت‌های عضو، از

آنان دعوت خواهد کرد ظرف دو ماه نامزدهای خود را معرفی نمایند. دبیر کل متعاقباً فهرستی از اسامی همه نامزدها، به ترتیب حروف الفبا، و با ذکر نام دولت عضوی که آنها نامزد نموده است، تهیه و به دولت‌های عضو این کنوانسیون تسلیم خواهد کرد.

۷- اعضای کارگروه برای یک دوره چهار ساله انتخاب خواهند شد و تنها برای یک بار دیگر واجد انتخاب می‌باشند. در هر حال دوره عضویت شش نفر از اعضای منتخب در اولین انتخابات، در پایان دو سال خاتمه خواهد یافت. بلافاصله پس از اولین انتخابات، اسامی این شش نفر از طریق قرعه کشی توسط رئیس جلسه موضوع بند (۵) این ماده تعیین خواهد شد.

۸- انتخاب شش عضو دیگر، طی برپایی انتخابات منظم و طبق مفاد مرتبط این ماده صورت می‌گیرد.
۹- در صورتی که یکی از اعضای کارگروه فوت کند یا استعفاء دهد، یا به هر دلیلی اعلام نماید که دیگر قادر به انجام وظیفه نمی‌باشد، دولت عضوی که این عضو را نامزد کرده است، کارشناس دیگری که دارای شایستگی و واجد شرایط مندرج در مفاد مرتبط با این ماده باشد را منصوب خواهد کرد که تا در باقیمانده دوره، انجام وظیفه نماید.
۱۰- کارگروه، آئین کار خود را تنظیم خواهد کرد.

۱۱- دبیر کل سازمان ملل متحد، کارکنان و تجهیزات لازم را برای ایفای موثر وظائف کارگروه، به موجب این کنوانسیون فراهم خواهد نمود و جلسه مقدماتی آن را برگزار خواهد کرد.

۱۲- با تأیید مجمع عمومی، اعضای کارگروهی که به موجب این کنوانسیون تشکیل می‌شود از محل منابع سازمان ملل متحد، بر اساس شرایط و مقتضیاتی که مجمع عمومی ممکن است تعیین نماید و با در نظر گرفتن اهمیت مسئولیتهای کارگروه، مقرر می‌شود دریافت خواهند نمود.

۱۳- اعضای کارگروه از تسهیلات، مزایا و مصونیت‌های کارشناسان در ماموریت سازمان ملل متحد، مندرج در بخش‌های ذیربط کنوانسیون مزایا و مصونیت‌های سازمان ملل متحد، برخوردار خواهند گردید.

ماده ۳۵

گزارش دولتهای عضو

۱- دولت‌های عضو، از طریق دبیر کل سازمان ملل متحد، گزارش جامعی از تدابیر اتخاذ گردیده در خصوص به‌مورد اجراء گذاشتن تعهدات به موجب این کنوانسیون و همچنین پیشرفت‌های حاصله در این زمینه را ظرف دو سال پس از لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون برای دولت عضو مربوط به کارگروه تسلیم خواهند نمود.

۲- پس از آن، دولت‌های عضو، گزارش‌های آتی را حداقل هر (۴) سال یکبار و پس از آن هر گاه که کارگروه درخواست کند، تسلیم خواهند نمود.

۳- کارگروه، در خصوص هر گونه دستورالعمل حاکم بر محتوی گزارش‌ها تصمیم‌گیری خواهد نمود.

۴- دولت عضوی که گزارش اولیه جامع را به کارگروه تسلیم کرده است، نیاز نیست در گزارش‌های بعدی خود، اطلاعاتی را که قبلاً ارائه نموده است تکرار نماید. به هنگام تهیه گزارش برای کارگروه، از دولتهای عضو درخواست می‌گردد که این عمل را در روندی شفاف و باز انجام داده و توجه کافی را به مفاد مندرج در بند (۳) ماده (۴) این کنوانسیون مبذول نمایند.

۵- می‌توان در گزارش‌ها عوامل و مشکلاتی که بر میزان اجرای تعهدات ناشی از این کنوانسیون تاثیر می‌گذارد را مشخص ساخت.

ماده ۳۶

بررسی گزارشها

- ۱- هر یک از گزارشها توسط کارگروه مورد بررسی قرار خواهد گرفت و در صورتی که مقتضی بداند پیشنهادات و توصیه‌های کلی را در مورد گزارش ارائه و به دولت ذیربط ابلاغ خواهد نمود. دولت عضو می‌تواند با هر گونه اطلاعاتی که خود بر می‌گزیند، به کارگروه پاسخ دهد. کارگروه می‌تواند اطلاعات بیشتری را از دولتهای عضو ذیربط در مورد اجرای این کنوانسیون درخواست نماید.
- ۲- در صورتی که دولت عضو تاخیر عمده‌ای در ارائه گزارش خود نماید، کارگروه می‌تواند به دولت ذیربط ضرورت بررسی نحوه اجرای این کنوانسیون در آن دولت بر مبنای اطلاعات موجود و موثق در اختیار کارگروه را ابلاغ نماید. اگر گزارش مربوط ظرف مدت سه ماه پس از ابلاغ، تسلیم کارگروه نگردد، کارگروه از دولت عضو ذیربط دعوت خواهد نمود که در بررسی مزبور مشارکت ورزد. در صورتی که دولت عضو ذیربط با ارائه گزارش مربوط به پاسخگویی بپردازد، مفاد بند (۱) این ماده اعمال خواهد شد.
- ۳- دبیر کل سازمان ملل متحد، گزارشها را در اختیار تمامی دولتهای عضو قرار خواهد داد.
- ۴- دولتهای عضو، گزارشهای خود را بطور گسترده، در کشورهای خویش در اختیار عموم قرار داده و دسترسی به پیشنهادات و توصیه‌های کلی مربوط به این گزارشات را تسهیل می‌نمایند.
- ۵- کارگروه در صورتی که مقتضی بداند گزارشهای دولتهای عضو که حاوی درخواست برای مشاوره یا مساعدت فنی یا نمایانگر نیاز باشد را همراه با ملاحظات و توصیه‌هایی که ممکن است کارگروه در این زمینه داشته باشد، برای آژانس‌های تخصصی، صندوقها و برنامه‌های سازمان ملل متحد و سایر نهادهای صلاحیت‌دار ارسال خواهد نمود.

ماده ۳۷

همکاری بین دولتهای عضو و کارگروه

- ۱- هر یک از دولتهای عضو با کارگروه همکاری و به اعضای آن در ایفای وظائفشان یاری خواهد نمود.
- ۲- کارگروه در رابطه خود با دولتهای عضو، توجه کافی را به راهها و روشهای گسترش ظرفیت ملی برای اجرای این کنوانسیون از جمله از طریق همکاریهای بین‌المللی مبذول خواهد نمود.

ماده ۳۸

ارتباط کارگروه با سایر نهادها

- به منظور پیشبرد اجرای موثر این کنوانسیون و ترغیب همکاریهای بین‌المللی در زمینه‌های تحت پوشش این کنوانسیون:
- (الف) آژانس‌های تخصصی و سایر نهادهای سازمان ملل متحد از حق حضور در بررسی اجرای مفاد این کنوانسیون تا آنجایی که در حوزه وظائف آنها قرار می‌گیرد، برخوردار خواهند گردید. کارگروه می‌تواند در صورتی که مقتضی بداند از آژانس‌های تخصصی و سایر نهادهای صلاحیت‌دار جهت ارائه توصیه‌های کارشناسانه در مورد اجرای کنوانسیون در زمینه‌هایی که در حوزه وظائف آنها قرار می‌گیرد، دعوت نماید. کارگروه می‌تواند از آژانس‌های تخصصی و سایر نهادهای سازمان ملل متحد برای ارائه گزارش در مورد اجرای کنوانسیون در زمینه‌هایی که در حوزه فعالیت‌های آنها قرار می‌گیرد، دعوت نماید.
- (ب) کارگروه در صورت اقتضاء در اجرای وظائف خود با سایر نهادهای ذیربط که به موجب معاهدات حقوق بشری بین‌المللی تاسیس گردیده‌اند، از نظر تضمین پیوستگی در دستورالعملهای گزارش‌دهی، پیشنهادات و توصیه‌های کلی مربوط و پرهیز از دوباره کاری و هم‌پوشانی در اجرای وظائف آنان، مشورت خواهد نمود.

ماده ۳۹

گزارش کارگروه

کارگروه هر دو سال یکبار به مجمع عمومی و شورای اقتصادی و اجتماعی در مورد فعالیت‌های خود گزارش خواهد داد و می‌تواند بر مبنای بررسی گزارشها و اطلاعات واصله از دولت‌های عضو، پیشنهادات و توصیه‌های کلی را ارائه نماید. در گزارش کارگروه، چنین پیشنهادات و توصیه‌های کلی توأم با نظرات دولت‌های عضو (در صورت وجود)، درج خواهد گردید.

ماده ۴۰

فراهمایی دولت‌های عضو

- ۱- دولت‌های عضو، به منظور بررسی هر موضوع مرتبط با اجرای این کنوانسیون، بطور منظم در فراهمایی دولت‌های عضو گردهم می‌آیند.
- ۲- فراهمایی دولت‌های عضو حداکثر شش ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این کنوانسیون، توسط دبیر کل سازمان ملل متحد برگزار خواهد شد. نشست‌های آتی توسط دبیر کل سازمان ملل متحد بصورت هر دو سال یکبار یا بنا به تصمیم فراهمایی دولت‌های عضو، برگزار خواهد شد.

ماده ۴۱

امین (اسناد)

دبیر کل سازمان ملل متحد، امین (اسناد) این کنوانسیون خواهد بود.

ماده ۴۲

امضاء

این کنوانسیون برای امضاء تمامی دولت‌ها و سازمان‌های همگرایی منطقه‌ای در مقر سازمان ملل متحد در نیویورک از تاریخ ۳۰ مارس ۲۰۰۷ (۱۳۸۶/۱/۱۰) مفتوح می‌باشد.

ماده ۴۳

رضایت به ملتزم شدن

این کنوانسیون منوط به تصویب دولت‌های امضاء کننده و تایید رسمی سازمان‌های همگرایی منطقه‌ای امضاء کننده خواهد بود. کنوانسیون برای الحاق هر دولت یا سازمان همگرایی منطقه‌ای که کنوانسیون را امضاء ننموده است، مفتوح خواهد بود.

ماده ۴۴

سازمان‌های همگرایی منطقه‌ای

۱- «سازمان همگرایی منطقه‌ای» به سازمانی اطلاق می‌شود که توسط دولت‌های حاکم در یک منطقه مشخص تاسیس گردیده است و دولت‌های عضو آن، صلاحیت خود را در ارتباط با موضوعات مورد حکم در این کنوانسیون به آن تفویض نموده‌اند. چنین سازمان‌هایی در اسناد الحاق یا تأیید رسمی خود، محدوده صلاحیت خویش را در ارتباط با موضوعات مورد حکم در این کنوانسیون اعلام خواهند نمود. متعاقباً آنها امین اسناد را از هر گونه تغییرات اساسی در محدوده صلاحیت خود مطلع خواهند ساخت.

۲- در این کنوانسیون، ارجاع به «دولتهای عضو» در مورد چنین سازمانهایی در محدوده صلاحیت آنان اعمال خواهد شد.
۳- از نظر بند (۱) ماده (۴۵) و بندهای (۲) و (۳) ماده (۴۷) هر گونه سند تودیع شده توسط سازمانهای همگرایی منطقه‌ای در شمارش، در نظر گرفته نخواهد شد.

۴- سازمانهای همگرایی منطقه‌ای می‌توانند در زمینه موضوعات در حیطه صلاحیت خویش، حق رای خود در فراهمایی دولت‌های عضو را با تعداد آراء برابر با تعداد دولت‌های عضو آنها که عضو این کنوانسیون نیز می‌باشند، اعمال نمایند. در صورتی که هر یک از دولت‌های عضو سازمان مذکور، حق رای خود را اعمال نماید، چنین سازمانی حق رای خود را اعمال نخواهد کرد و بالعکس.

ماده ۴۵

لازم‌الاجرا شدن

- ۱- این کنوانسیون، سی روز پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب یا الحاق لازم‌الاجرا خواهد شد.
- ۲- این کنوانسیون در مورد هر دولت یا سازمان همگرایی منطقه‌ای که پس از سپرده شدن بیستمین سند تصویب، تأیید رسمی یا الحاق، کنوانسیون را تصویب یا رسماً تأیید می‌کند یا به آن ملحق می‌شود، سی روز پس از تاریخ سپردن سند مزبور آن، لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۴۶

قیود تحدید تعهد

- ۱- قیود تحدید تعهدی که با هدف و مقصود این کنوانسیون مغایرت داشته باشد، مجاز نخواهد بود.
- ۲- قیود تحدید تعهد در هر زمان قابل باز پس‌گیری است.

ماده ۴۷

اصلاحیه‌ها

- ۱- هر یک از دولت‌های عضو می‌تواند اصلاحیه‌ای را در مورد این کنوانسیون پیشنهاد نموده و آن را به دبیر کل سازمان ملل متحد تسلیم نماید. دبیر کل، اصلاحیه پیشنهادی را برای دولت‌های عضو ارسال خواهد نمود و از آنها درخواست خواهد کرد، نظر خود را در باره برگزاری فراهمایی دولت‌های عضو به منظور بررسی و تصمیم در مورد پیشنهادات، اعلام نمایند. چنانچه ظرف چهار ماه از تاریخ مکاتبه مذکور، حداقل یک سوم دولت‌های عضو موافق چنین فراهمایی باشند، دبیر کل فراهمایی را با پشتیبانی سازمان ملل متحد برگزار خواهد کرد. هر اصلاحیه‌ای که به تصویب اکثریت دو سوم دولت‌های عضو حاضر و رای دهنده برسد، توسط دبیر کل به مجمع عمومی سازمان ملل متحد برای تصویب و متعاقباً جهت تمامی دولت‌های عضو برای پذیرش، تسلیم خواهد شد.
- ۲- اصلاحیه‌ای که مطابق بند (۱) این ماده مورد پذیرش و تصویب قرار گرفته باشد، سی روز پس از این که تعداد اسناد سپرده شده پذیرش به دو سوم تعداد دولت‌های عضو در تاریخ تصویب اصلاحیه بالغ گردد، لازم‌الاجرا خواهد شد. پس از آن، اصلاحیه برای هر دولت عضو سی روز پس از سپردن سند پذیرش آن، لازم‌الاجرا خواهد شد. هر اصلاحیه‌ای تنها برای آن دسته از دولت‌های عضو که آن را پذیرفته اند الزام‌آور است.
- ۳- در صورتی که فراهمایی دولت‌های عضو به اتفاق آراء تصمیم بگیرد، اصلاحیه‌ای که مطابق بند (۱) این ماده تصویب شده است و انحصاراً مرتبط با مواد (۳۴)، (۳۸)، (۳۹) و (۴۰) می‌باشد، برای تمامی دولت‌های عضو، سی روز

پس از اینکه تعداد اسناد سپرده شده پذیرش به دو سوم تعداد دولت‌های عضو در تاریخ تصویب اصلاحیه بالغ گردد، لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۴۸

خروج از عضویت در کنوانسیون

هر یک از دولت‌های عضو می‌تواند با ارسال اطلاعیه کتبی به دبیر کل سازمان ملل متحد از عضویت در کنوانسیون خارج گردد. خروج از عضویت، یک سال پس از تاریخ دریافت اطلاعیه توسط دبیر کل صورت می‌پذیرد.

ماده ۴۹

قالبهای قابل دسترس

متن این کنوانسیون در قالبهای قابل دسترس ارائه خواهد شد.

ماده ۵۰

متون اصلی

متون عربی، چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی این کنوانسیون از اعتبار یکسان برخوردارند.

برای گواهی مراتب بالا امضاء کنندگان تام‌الاختیار امضاء کننده زیر که از طرف دولتهای متبوع خود برای این امر به طور مقتضی مجاز می‌باشند، این کنوانسیون را امضاء نموده‌اند.